

Elizabeta Ivičević*

**JE LI NJEMAČKO MALOLJETNIČKO
KAZNENO PRAVO JOŠ UVIJEK
SUVREMENO
64. KONGRES NJEMAČKIH PRAVNIKA
Berlin, 17-20. rujna 2002.**

U Berlinu je od 17. do 20. rujna 2002. održan 64. kongres njemačkih prav-
nika. Rad Kongresa odvijao se u pet odjela¹, unutar kojih su sudionici mogli
saslušati referate poznatih stručnjaka iz odgovarajućih pravnih područja te potom
sudjelovati u raspravama. Posljednjeg dana Kongresa usvojeni su zaključci koji
odražavaju mišljenje šire njemačke stručne javnosti i koji bi trebali imati utjecaj
pri eventualnoj izradi prijedloga novih propisa ili izmjena postojećih.

U okviru svoga kaznenopravnog odjela, Kongres se bavio pitanjem reforme
maloljetničkog kaznenog prava. Posljednji put Kongres je o toj temi raspravljao
prije gotovo cijelog stoljeća, u Innsbrucku 1904. g., kada je predstavljeno načelo
odgoja kao vodeće normativno načelo maloljetničkog kaznenog prava. Kao takvo,
načelo je bilo nesporno od stupanja na snagu Zakona o sudovima za mladež
(*Jugendgerichtsgesetz*) iz 1923.g. pa sve do donošenja Zakona o izmjenama Zakona
o sudovima za mladež (*1. JGG-Änderungsgesetz*) iz 1990.g. Uslijedio je čitav niz
prijedloga daljnjih izmjena, a većina prijedloga usmjerena je prema preispitivanju
temeljnih i do tada neprikosnovanih postavki maloljetničkog kaznenog prava.

Naime, tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, uslijed zabilježenog
znatnog porasta maloljetničkog kriminaliteta do 1997. g.,² učestali su zahtjevi
za pooštrenjem represije u okviru maloljetničkog kaznenog prava. Zakonodavac
se susreće s prijedlozima pooštrenja sankcija, izjednačenja statusa mlađih puno-
ljetnika (18-godišnjaka do 20-godišnjaka) sa statusom punoljetnih počinitelja
kaznenih djela te pomicanja dobne granice mogućnosti primjene kaznenog prava
sa 14 na 12 godina.³

---

* Elizabeta Ivičević, znanstvena novakinja Pravnog fakulteta u Zagrebu

¹ Sekcije 64. kongresa njemačkih pravnikâ: građansko pravo, pravo medija, kazneno pravo,
javno pravo i gospodarsko pravo.

² U prvom redu zabilježen je porast broja počinjenih kaznenih djela krađe i nanošenja tjelesnih
ozljeda, uz pojedinačne slučajeve ubojstava. Opširnije v. Albrecht, Hans-Jörg, Ist das deutsche
Jugendstrafrecht noch zeitgemäß, Neue Juristische Wochenschrift, Beilage zu Heft 23/2002, str. 28.

³ U europskim pravnim sustavima nailazimo na vrlo širok raspon dobnih granica mogućnosti
primjene kaznenog prava na maloljetnike – od 7 do 16 godina života. Ibid., str. 30.

Iako su do sada mahom odbijani kao preradikalni, posebice od znanstvenika koji se bave maloljetničkim kaznenim pravom i općenito problematikom maloljetničkog kriminaliteta, ti i drugi prijedlozi znatnih promjena našli su se pred sudionicima Kongresa i poslužili kao dobra podloga za interdisciplinarnu raspravu.

Stručnjak kaznenopravnog odjela Kongresa prof. dr. Hans-Jörg Albrecht sa Sveučilišta u Freiburgu zauzeo se protiv zadržavanja odgojnog cilja (*Erziehungsziel*) kao osnove maloljetničkog kaznenog prava, jer smatra da se njime samo dodatno opterećuju mladi ljudi. Upozorio je na potrebu razdvajanja maloljetničkog kaznenog prava od institucije pomoći mladima (*Jugendhilfe*). Blaže tretiranje mladih počinitelja kaznenih djela u okviru kaznenog prava legitimirano je samo socijalno i normativno institucionaliziranim životnim razdobljem, pa upravo odavde i potječu brojne izmjene sustava sankcija maloljetničkog kaznenog prava i kaznenog postupka prema mladim počiniteljima kaznenih djela.

Navedeni stav, kao i izneseni referati,⁴ potaknuli su vrlo živu raspravu o ciljevima i temeljnim odrednicama maloljetničkog kaznenog prava. Rasprava se vodila i o pojedinim pitanjima koja se uvijek iznova nameću kada je riječ o mladim počiniteljima kaznenih djela, kao što su primjerice pitanja odgojnog cilja ili specijalne prevencije.⁵

Nakon rasprave, glasovanjem su usvojeni zaključci koji bi trebali služiti kao smjernica, odnosno prijedlog pravničke struke upućen tijelima nadležnim za pripremu reforme maloljetničkog kaznenog zakonodavstva.

Među zaključcima koje je usvojio kaznenopravna sekcija 64. kongresa njemačkih pravnika moguće je izdvojiti sljedeće:

Reforma maloljetničkog kaznenog prava je opravdana, jer postojeća saznanja o pojavnim oblicima i uzrocima maloljetničkog kriminaliteta, o djelovanju sankcija i ulozi žrtve, kao i inozemni i međunarodni standardi, zahtijevaju promjene u maloljetničkom kaznenom pravu. Zakon o sudovima za mladež trebao bi i dalje ostati osnova za kaznenopravnu reakciju na maloljetnički kriminalitet, ali uz pojedine korekture.

Prvenstveni cilj maloljetničkog kaznenog prava jest naučiti mlade na život bez kaznenih djela.

Glede zahtjeva za preformuliranjem odgojnog cilja (*Erziehungsziel*), predloženi "odgoj" treba zamijeniti prijašnju "izgradnju osobnosti" (*Persönlichkeitsbild*), kroz kvalifikaciju pravno reguliranog odgoja.

---

⁴ Kao referenti, na Kongresu su sudjelovali psiholog prof. dr. Heike Ludwig, državni sekretar u Ministarstvu pravosuđa Herbert Landau i prof. dr. Franz Streng. Predsjedavajući odjela prof. dr. Heinz Schoech iz Muenchena rukovodio je najprije raspravom, a zatim i glasovanjem o prijedlozima zaključaka kaznenopravnog odjela Kongresa.

⁵ U okviru aktualnih reformi maloljetničkog kaznenog prava u Europi nazire se trend potiskivanja u drugi plan specijalne prevencije, a ne odgoja, i to u slučajevima kada zakonodavac izričito definira cilj maloljetničkog kaznenog prava. Bilj. 2, str. 30.

Odgojni smisao se dokazao i treba ga zadržati; međutim, on legitimira maloljetničko kazneno pravo samo uz uvjet kaznenopravnog tumačenja pravnih normi. Time se osiguravaju fleksibilni oblici sankcija i omogućuje društveno prihvaćanje odgovarajućih reakcija.

Dobnu granicu mogućnosti primjene kaznenog prava od 14 godina treba zadržati. Ne podržava se njezino spuštanje na 12 godina.⁶

Trebalo bi izmijeniti § 105 Zakona o sudovima za mladež, tako da svi mlađi punoljetnici (18 do 21 g.) ulaze u maloljetničko kazneno pravo, neovisno o tome modificira li se najviša propisana kazna.⁷ Mlade odrasle osobe (od 21 do 24 g.) ostale bi u okviru općeg kaznenog prava, uz mogućnost ublažavanja kazne.⁸

Pojam moralnog i duhovnog razvoja (*sittlichen und geistigen Reife*) iz § 3 Zakona o sudovima za mladež treba zamijeniti pojmom stanja razvoja (*Stand der Entwicklung*). Istovremeno valja konkretizirati kriterije za utvrđivanje sposobnosti rasuđivanja i upravljanja, kako bi tipične osobe mladih dobile priznanje već u zakonskom tekstu. I dalje ostaje individualno ispitivanje kaznenopravne odgovornosti kroz institucije državnog odvjetništva i suda.

Ne preporučuje se izričito uređenje općih načela, jer temeljna načela maloljetničkog kaznenog prava moraju biti usađena u pojedine pravne norme već pri njihovom uobličenju.

Kongres nije usvojio niti jedan od predlaganih zaključaka o promjenama u određivanju pravnih posljedica koje bi pogađale mlade počinitelje kaznenih djela, a koje bi pretpostavljale upućivanje na pojedine postavke općeg kaznenog prava.⁹

U okviru postojećeg sustava sankcija trebalo bi ukinuti nalog za odgoj u domu (*Anordnung von Heimerziehung*) i pomoć u odgoju (*Erziehungsbeistands-*

---

⁶ Ovaj prijedlog zaključka usvojen je sa 70 glasova za, nijednim protiv i jednim suzdržanim glasom.

⁷ Prema § 105 Zakona o sudovima za mladež, sudac za mladež primijenit će odgovarajuće pravne propise za mlade ako prema ukupnoj ocjeni osobe počinitelja, s obzirom na uvjetovanja okoline, zaključi da je u svom ćudorednom i duševnom razvoju još uvijek na razini mladih počinitelja kaznenih djela. Sud će uzeti u obzir i vrstu, okolnosti počinjenja i motive djela. Jugendgerichtsgesetz, objavljen 11.12.1974. (BGBl. I S. 3427), posljednji put izmijenjen Zakonom od 19.12.2000. (BGBl. I S. 1756) m.W.v. 23.12.2000. <http://dejure.org/gesetze/JGG>

⁸ Velikom većinom glasova odbijen je prijedlog da mlađi punoljetnici budu uključeni u opće kazneno pravo.

⁹ Predlagano je da se uređenje pravnih sankcija u maloljetničkom kaznenom pravu oslanja na strukturu i sadržaj § 46 Kaznenog zakonika, tako da bi krivnja predstavljala osnovu za određenje pravnih posljedica. Nadalje, predlagano je da se za odmjerenje maloljetničke kazne sastavi odredba u vezi s § 46 Kaznenog zakonika, uzimajući pritom u obzir aspekte specifične za mladež. Odbijen je i prijedlog da se sastavi samostalna odredba za odmjerenje maloljetničke kazne, čime bi se otvorio širi prostor odgojnim aspektima.

chaft) prema § 12 Zakona o sudovima za mladež. Nastale praznine popunila bi sankcija zbrinjavanja (*Betreuungssanktion*), počevši od ambulantsnog zbrinjavanja, preko stacionarnog intenzivnog zbrinjavanja, vanjskog i otvorenog, pa sve do zbrinjavanja u dnevnim centrima. Intenzivno zbrinjavanje u okviru zatvorenog smještaja moguće je tek privremeno.

U okviru ambulantsnih pravnih posljedica treba razlikovati mjere potpore, medicinsko–terapeutske mjere i kaznene mjere. Mjere potpore dalje se dijele na socijalno–pedagoške mjere te naredbe i zabrane koje se odnose na uređenje života mladog počinitelja kaznenog djela. Pritom treba zadržati otvoreni katalog naredbi.

Kod svih sankcija maloljetničkog kaznenog prava potrebno je odrediti gornje granice. Trajanje obavljanja općekorisnog rada treba ograničiti na 120 sati, a novčana davanja na iznos dvostrukog mjesečnog primanja.

Nedopustivo je provođenje ambulantsnih mjera i maloljetničkog zatvora ako se s njihovim provođenjem ne započne u roku od šest mjeseci nakon pravomoćnosti presude (zastara izvršenja).

Zatvor zbog neposluha (*Ungehorsamsarrest*) treba preimenovati u nadomjesni zatvor (*Ersatzarrest*). Njegovo trajanje iznosi najmanje dva dana, a postupak njegova izricanja treba jasnije (i restriktivnije) urediti zakonom.

Pretpostavka za izricanje maloljetničke sankcije kod 14-godišnjaka i 15-godišnjaka jest postojanje najtežeg kaznenog djela nasilja protiv određene osobe.

Gornja granica trajanja maloljetničke kazne, za sve mlađe punoljetnike u maloljetničkom kaznenom pravu, postavljena je na 15 godina, ako je prema općem kaznenom pravu zapriječena kazna doživotnog zatvora.

Što se tiče institucija postupka prema mladim počiniteljima kaznenih djela, zaključeno je da sadašnju formulaciju § 37 Zakona o sudovima za mladež¹⁰ treba preurediti u prisilni propis.

Valja zadržati dosadašnji model postupka prema mladim počiniteljima kaznenih djela koji integrira sudsku pomoć mladima, uz jačanje pravne pomoći, kao i uz zakonski jasno određenu okrivljenikovu obvezu obrazovanja i definiran postupak određenja te obveze.

Izvršavanje pritvora potrebno je urediti saveznim zakonom, a postojeće slučajeve neuračunavanja pritvora iz § 52 a 1, 2, 3 Zakona o sudovima za mladež treba bezrezervno brisati.

Kod mladih punoljetnika, u slučajevima jednostavnog činjeničnog stanja, treba provesti pismeni i skraćeni postupak (postupak za izdavanje kaznenog naloga). Nadalje, kroz odgovarajuće proširenje § 78 III Zakona o sudovima za

---

¹⁰ § 37 Zakona o sudovima za mladež propisuje: “Suci sudova za mladež i državni odvjetnici za mladež trebaju biti osposobljeni za odgoj te imati iskustva u odgoju mladeži.” Jugendgerichtsgesetz, v. bilj. 7.

mladež omogućilo bi se pozivanje mladih počinitelja kaznenih djela na raspravu prema § 230 II Kaznenoprocenog reda (*Strafprozessordnung*) u pojednostavljenom postupku.

Zbog evolucije zaštite žrtve te značenja koje žrtvi danas pripada i u maloljetničkom kaznenom pravu, dopušta se sporedna tužba i u postupku protiv mladih počinitelja kaznenih djela. Štoviše, valja preispitati postojeća ograničenja mogućnosti podnošenja sporednih tužbi iz kataloga delikta u § 395 Kaznenoprocenog reda.¹¹

Oštećenik u kaznenom postupku prema mladim počiniteljima kaznenih djela, neovisno o ovlaštenju na sporedne tužbe, ima sljedeća prava: iz § 406 e Kaznenoprocenog reda (uvid u sudski spis); § 406 d Kaznenoprocenog reda (obavijest o završetku postupka); § 406 f, 406 g, 68 b Kaznenoprocenog reda (pravni zastupnik, čiji bi angažman trebao dovesti do slučaja obvezatne obrane u smislu § 68 Zakona o sudovima za mladež).

Treba učvrstiti oštećenikovo pravo na nazočnost u postupku, kroz obvezu obavještanja oštećenika o mjestu i vremenu održavanja glavne rasprave.

U okviru prava obrane, predlažu se dodatni slučajevi obvezatne obrane, i to u slučaju zastupanja oštećenika od odvjetnika, očekivane osude na uvjetnu ili bezuvjetnu maloljetničku kaznu te pri odlučivanju o opozivu dokaza, daljnjem izvršenju ili opozivu mjera kojima se oduzima sloboda.

Glede pravnih lijekova, Kongres nije usvojio jedini predloženi zaključak da se napusti sustav pravnih lijekova maloljetničkog kaznenog prava te da se sustav u potpunosti preuzme iz općeg kaznenog prava.

Usvojen je zaključak da izvršavanje kazni maloljetničkog kaznenog prava treba urediti posebnim zakonima, nakon čega bi se ukinule odgovarajuće odredbe Zakona o sudovima za mladež.

Kada je riječ o 14-godišnjacima i 15-godišnjacima, kazna se izvršava u izdvojenim odjelima kaznenih zavoda za mlade ili u domovima za pomoć mladeži.

Zbog uznapredovale i diferencirane rasprave o reformi maloljetničkog kaznenog prava, predloženo je da se s pripremama drugog Zakona o izmjenama Zakona o sudovima za mladež naloži osnivanje komisije u kojoj će biti zastupljen čitav spektar trenutno postojećih stajališta.

Kongres njemačkih pravnikâ pozdravlja osnivanje Akademije za mladež kao stalne ustanove za obrazovanje i usavršavanje djelatnika na području maloljetničkog kaznenog prava.

Iako su sudionici Kongresa njemačkih pravnikâ podržali novu reformu maloljetničkog kaznenog prava, nisu prihvaćeni pojedini prijedlozi radikalnih

---

¹¹ Ako je potrebno, izuzet će se delikti protiv časti, delikti tržišnog natjecanja te obične tjelesne ozljede.

promjena, pogotovo onih koje bi značile znatno pooštrenje represije. Odgojni cilj ostaje primaran te i dalje predstavlja važnu osnovu razgraničenja maloljetničkog i općeg kaznenog prava. Njime se omogućuju prilagodljivi oblici sankcija, koji su prijeko potrebni s obzirom na širok raspon težine kaznenih djela mladih počinitelja. Istodobno, valja ustrajati na određenosti i jasnoći zakonskih odredbi.

Konačno, valja napomenuti kako prihvaćanje odgojnog smisla maloljetničkog kaznenog prava nikako ne podrazumijeva automatsko potiskivanje prevencije u drugi plan. Štoviše, u okviru odgojnog djelovanja trebalo bi ojačati preventivna nastojanja koja bi mlade ljude odvratila od kriminala.